

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL X, NO 19, STIP, 2025

ГОД. 10, БР. 19
ШТИП, 2025

VOL. X, NO 19
STIP, 2025

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 10, Бр. 19
Штип, 2025

Vol. 10, No 19
Stip, 2025

PALMK, VOL 10, NO 19, STIP, 2025

DOI:

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуџа, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZİ University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Würzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Ева Ѓорѓиевска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска
Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Ева Ѓорѓиевска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>. Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик. Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Eva Gjorgjievska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjozovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Eva Gjorgjievska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstev Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Ева Ѓорѓиевска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Eva Gjorgjievska, Editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Elena Shalevska

SENTENCE STRUCTURE IN HUMAN AND AI-GENERATED TEXTS: A COMPARATIVE STUDY

25 Mehmet Kahraman

SÖZLÜKLERDE ALAN ETİKETLERİNİN İŞLEVLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: ‘KAZAK TİLİNİN TÜSİNDİRME SÖZDİĞİ’ ÖRNEĞİ

Mehmet Kahraman

A STUDY ON THE FUNCTIONS OF FIELD LABELS IN DICTIONARIES: THE EXAMPLE OF “KAZAK TİLİNİN TÜSİNDİRME SÖZDİĞİ”

37 Марија Леонтиќ

СИНТАГМИ СО ГЛАГОЛСКА ПРИДАВКА ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

WORD GROUPS WITH A PARTICIPLE IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE

47 Марија Соколова

УПОТРЕБАТА НА ПАРОНИМСКИТЕ ПАРОВИ ЧИТКО/ЧИТЛИВО И ГЕНЕТИСКИ/ГЕНЕТИЧКИ

Marija Sokolova

THE USE OF PARONYM PAIRS READABLE / LEGIBLE AND GENETIC / GENETICS

55 Hana Peloušková

IST DAS MULTILINGUALE KORPUS INTERCORP EINE GEEIGNETE MATERIALQUELLE FÜR KONTRASTIVE UNTERSUCHUNGEN VON PHRASEM-KONSTRUKTIONEN?

Hana Peloušková

IS THE MULTILINGUAL CORPUS INTERCORP A SUITABLE SOURCE OF MATERIAL FOR CONTRASTIVE ANALYSES OF PHRASEME CONSTRUCTIONS?

- 65 Brikena Kadzadej, Admira Nushi**
ÜBER GRENZEN HINWEG: EINE EMPIRISCHE ERFORSCHUNG DER
DEUTSCH-ALBANISCHEN ZWEISPRACHIGKEIT
Brikena Kadzadej, Admira Nushi
ACROSS BORDERS: AN EMPIRICAL EXPLORATION OF GERMAN
ALBANIAN BILINGUALISM

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 77 Јасмина Мојсиева-Гушева**
ПРИСУСТВОТО НА МАГИЧНИОТ РЕАЛИЗАМ ВО ПРОЗАТА НА ЖИВКО
ЧИНГО
Jasmina Mojsieva-Gusheva
THE PRESENCE OF MAGIC REALISM IN THE NOVEL AND SHORT STORY
OF ŽIVKO ČINGO
- 91 Софија Иванова, Ранко Младеноски**
СИНОНИМНИТЕ ЖЕНСКИ ЛИКОВИ ВО МАКЕДОНСКАТА ДРАМА ОД
ПРВАТА ПОЛОВИНА НА 20 ВЕК
Sofija Ivanova, Ranko Mladenoski
THE SYNONYMOUS CHARACTERS WITH THE ACTING FUNCTION OF
HELPERS IN THE MACEDONIAN DRAMA FROM THE FIRST HALF OF THE
20TH CENTURY
- 103 Mauro Dujmović, Sunčana Tuksar**
AI-DRIVEN COMMUNICATION: THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
IN SHAPING CONSUMERISM AND SOCIAL CONTROL IN *BRAVE NEW
WORLD* AND *NINETEEN EIGHTY-FOUR*
- 115 Luisa Emanuele**
LA PRIGIONE DEL LUSO E DELLA FAMA. L'IDENTITÀ FITTIZIA DA
FITZGERALD ALLA CONTEMPORANEITÀ DIGITALE
Luisa Emanuele
THE PRISON OF LUXURY AND FAME. FICTITIOUS IDENTITY FROM
FITZGERALD TO DIGITAL CONTEMPORANEITY
- 127 Zeki Gürel**
HALİD ZİYA UŞAKLIGİL'İN NEMİDE ADLI ROMANI ÜZERİNE
Zeki Gürel
A STUDY ON HALID ZIYA UŞAKLIGİL'S NOVEL "*NEMİDE*"
- 135 Lindita Kazazi, Aterda Lika**
LATRADUZIONE DELLA POESIA ITALIANA NELL'ALBANIA DITTATORIALE
– IL CASO DI NIKOLLË DAKAJ TRA LA RESISTENZA E LA PERSECUZIONE
Lindita Kazazi, Aterda Lika
THE TRANSLATION OF ITALIAN POETRY IN DICTATORIAL ALBANIA - THE
CASE OF NIKOLLË DAKAJ – BETWEEN RESISTANCE AND PERSECUTION

КУЛТУРА / CULTURE

- 149 Катица Кулавкова**
НАРЦИЗМОТ НА МАЛИТЕ РАЗЛИКИ И БАЛКАНИЗАЦИЈАТА
Katica Kulavkova
THE NARCISSISM OF MINOR DIFFERENCES AND BALKANIZATION
- 159 Туркан Олцај**
ПИОНЕРИТЕ НА БУГАРСКАТА ПРЕРОДБА НА СТРАНИЦИТЕ НА
ТУРСКОТО СПИСАНИЕ „ШЕХБАЛ“
Türkan Olcay
THE PIONEERS OF THE BULGARIAN REVIVAL ON THE PAGES OF THE
TURKISH MAGAZINE “SHEHBAL”
- 169 Özge Nur Ünal**
ŞAMANİZM VE ESKİ TÜRK İNANÇ SİSTEMİNDEN İZLER TAŞIYAN BİR
DÜĞÜN RİTÜELİ: TAVUK GETİRME OYUNU
Özge Nur Ünal
A WEDDING RITUAL WITH TRACES OF SHAMANISM AND THE OLD
TURKISH BELIEF SYSTEM: CHICKEN FETCHING GAME

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 181 Kamran Akhtar Siddiqui**
ATTITUDES OF BUSINESS UNDERGRADUATES TOWARDS ENGLISH-
MEDIUM INSTRUCTION FOR THEIR ACADEMIC AND PROFESSIONAL
CAREER ASPIRATIONS: A CASE STUDY
- 191 Anastasija Anastasova, Nina Daskalovska**
LANGUAGE PROFICIENCY AND SPEAKING ANXIETY IN MACEDONIAN
LEARNERS OF ENGLISH
- 203 Martina Mihaljević, Maja Pivčević**
TRAITEMENT DES ERREURS ORALES EN FLE – ATTITUDES ET
PRÉFÉRENCES
Martina Mihaljević, Maja Pivčević
ORAL ERRORS TREATMENT IN FLE CLASSROOM: ATTITUDES AND
PREFERENCES
- 215 Jonida Bushi, Ema Kristo**
DIE ROLLE DER GESCHICHTE BEIM ERLERNE VON FREMDSPRACHEN:
EIN BESONDERER FOKUS AUF DIE DEUTSCHE SPRACHE
Jonida Bushi, Ema Kristo
THE ROLE OF HISTORY IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES: A
SPECIAL FOCUS ON THE GERMAN LANGUAGE

227 Marisa Janku

ARBEIT MIT KÜNSTLICHER INTELLIGENZ IM DEUTSCHUNTERRICHT:
EINE FALLSTUDIE AM BEISPIEL VON CHATGPT

Marisa Janku

WORKING WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN GERMAN LESSONS: A
CASE STUDY USING THE EXAMPLE OF CHATGPT

235 Kevin Simonov, Nina Daskalovska

WHEN ARE STUDENTS AT THEIR PEAK PERFORMANCE?

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

247 Марина Димитриева-Ѓорѓиевска

ОПОЗИТНОСТА КАКО ОСНОВА НА РОМАНОТ „СВЕТОТ ШТО ГО
ИЗБРАВ“ ОД КАЛИНА МАЛЕСКА

Marina Dimitrieva-Gjorgievska

OPPOSITION AS THE FOUNDATION OF THE NOVEL *THE WORLD I
CHOSE* BY KALINA MALESKA

ДОДАТОК / APPENDIX

259 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ

ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS

FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

**ОПОЗИТНОСТА КАКО ОСНОВА НА РОМАНОТ
„СВЕТОТ ШТО ГО ИЗБРАВ“ ОД КАЛИНА МАЛЕСКА****Марина Димитриева-Ѓорѓиевска**

Биро за развој на образованието, Скопје, С. Македонија

marinadgorgievska@bro.gov.mk

Апстракт: Наградените романи често поттикнуваат засилен интерес и љубопитност, а *Светот што го избрав* од Калина Малеска не претставува исклучок. Како добитник на наградата „Славко Јаневски“ за роман на годината за 2024, ова дело воведува особен наративен пристап што ја става во преден план интроспекцијата и психолошката длабочина. Во својата суштина, романот го истражува внатрешниот свет на Леона — жена која е во процес на себенаоѓање во животната фаза која обично се поврзува со зрелост и стабилност. Забележително е што наративот намерно ги изостави вообичаените физички описи, како возраста, бојата на косата или изгледот на телото — елементи кои се покажуваат како ирелевантни во контекстот на егзистенцијалното патување на Леона. Нејзиниот лик се обликува постепено, во еден свет кој таа до неодамна го доживувала како надворешен, дури и туѓ. Излегувајќи од сопствената внатрешност, Леона тргнува во потрага по автономен живот, дистанцирајќи се од манипулативниот поранешен сопруг и психолошките стеги кои ја држеле во потчинетост. Ликот се гради внимателно, преку интроспективна наративна релација и релации на спротивставеност со другите ликови, дефинирајќи се себеси токму преку тие опозиции.

Клучни зборови: опозиција, интроспекција, лик, внатрешност и надворешност.

Структура на романот, тема, ликови и сетинг

Романот *Светот што го избрав* од Калина Малеска, добитник на наградата „Славко Јаневски“ за роман на годината за 2024, веќе го доживува своето второ издание. Овој интерес не произлегува само од признанието, туку пред сè од неговата содржинска длабочина и од стилот што авторката внимателно го гради. Со обем од 120 страници, делото е структурирано во петнаесет поглавја, секое означено со број, со што се овозможува прецизна и јасна наративна динамика.

Пред првото поглавје означено со „Еден“, се појавува загадочниот наслов „Рун-Сар-Тијарна“. Овој израз, иако формално изгледа како топоним, не упатува на реална географска одредница, туку веднаш воведува чувство на мистичност, како дел од некоја тајна женска приказна. Првата компонента, „Рун“, може да се поврзе со значењето на зборот руни (алудира на некаква

множинска форма на именката) – стари, тајни писма на германските племиња – што дополнително го засилува впечатокот на скриеност, на нешто интимно и длабоко. Со тоа, целиот топоним станува метафора за еден внатрешен, сокриен свет, кој не е толку таен колку што е потиснат, скриен под нивото на секојдневието – свет што се наоѓа под куќата, во подрум, каде владеат мемла и мрак, каде животот е само сенка на она што се случува надвор.

Оваа поставеност на просторот во романот – подрумски, затворен, запоставен – го навестува изместувањето на ликот од реалноста. Жената која таму живее, Леона, е претставена како некој што е маргинализиран, истуркан, и со тоа читателот веднаш е поттикнат да ја истражува причината за таа изместеност. Присуството на други ликови кои *огозџора*, во куќата и дворот, го коментираат постоењето на некаква змија, додава уште една симболична димензија – опасност, преобразба или нешто сосем непознато. Подрумот станува слика на внатрешниот свет на Леона, а истовремено и на општеството кое таквите светови ги држи скриени.

Оваа димензија добива експлицитно значење во второто поглавје, каде Леона, влегувајќи во новиот дом, го опишува просторот како пештера од детските приказни, скриена на планината Рун-Сар-Тијарна, каде се кријат оние што го прекршиле законот. „Пред мене се отвора подземната пештера од детските приказни што се наоѓа некаде на тајно место на планината Рун-Сар-Тијарна во која се кријат оние што го прекршиле законот.“ (Малеска, 2025, стр. 14). Понатаму вели: „Петте скалила надолу водат кон друг свет, поинаков од топлиот двор околу нас, поинаков од осветлената куќа, од гласовите на двете девојчиња и нивните родители, поинаков од станот во кој живеам, од градот низ кој се движев за да стигнам тука“ (Малеска, 2025, стр. 14) и уште понатаму: „Овде сидовите не се бојадисани, на допир се рапави и прекриени со прашина што којзнае колку време се наталожувала и ги осивела, подот е гол бетон, покрај сидовите се потпрени штици во разни облици, кои обично би нашле свое место во подрумите. Тоа е она што е. Подрум. Сутерен е великодушно име за него“ (Малеска, 2025, стр. 15).

Така, подрумот станува не само засолниште, туку и место на осуда, на егзил, но и на потенцијално ослободување. Просторот во кој таа се преселува е далеку од сè што досега познавала: груби, неваросани сидови, бетонски под, прашина, заборавени предмети – тој е вистински подрум, а не „сутерен“, како што иронично се забележува. Тоа е амбиент што буквално и метафорички го одразува нејзиниот внатрешен хаос и нејзината маргинализирана позиција.

Интересно е што нарацијата првично започнува во трето лице, но со почетокот на првото нумерирано поглавје, преминува во прво лице. Јас-раскажувачката внесува интимност и привидна автентичност, но и отвора простор за сомнеж кај читателот: дали нарацијата ја нуди вистината или нејзината селективна верзија? Таа приказна, испреплетена со лични искуства, внатрешни монолози и фрагментирани сеќавања, е приказна за жена која се обидува да најде нов дом, нов почеток, откако останала без работа и со многу ограничени средства.

Покрај неа, постои фигурата на Весна – пријателка од детството која ѝ е

и поддршка и огледало. Двете се поставени како опозити: Леона е повлечена, интровертна и често пасивна, додека Весна е импулсивна и активна. Нивната различност не е конфликтна, туку надополнувачка, со што Весна станува покренувач на Леона, но и еден од ретките стабилни односи што ѝ останале.

Иако Леона дејствува како несигурен лик, нејзините самоаналитички монолози откриваат длабока самосвест. Таа признава дека се лаже себеси, дека создава фиктивна верзија за да ја избегне вистината за своето детство, за себе како личност. Таа е лик кој не се прифаќа целосно, но се бори со себе, со своите избори, со минатото и со она што се очекува од неа.

Во романот се појавуваат и други ликови, особено поврзани со Комисијата за акредитација на наставни програми – група што функционира како микрокосмос на институционалната бирократија. Тука се среќаваат типични профили: поддржувачот, негирачот, молчаливиот мудрец, доушникот, дипломатиот и секако – корумпираната функционерка. Меѓу нив, посебно место има Нестор Л., со кого Леона воспоставува блиска и веднаш препознатлива поврзаност.

Во другото нејзино секојдневие, она надвор од работната структура, Леона воспоставува релации со соседите од куќата: Максим, познавач на змии и грижлив човек, Бранкица – стара и неподвижна жена за која тој се грижи, домаќините Летка и нејзиниот сопруг, како и нивните ќерки Елена и Вера. Овие ликови, иако не се директно поврзани со нејзината работа, се значајни за процесот на нејзиното приспособување на новиот простор и животен контекст. Двата сета на ликови – оние од Комисијата и оние од домот – ја креираат целокупната слика на светот во кој се движи Леона. Тие не се мешаат меѓусебно, но ја формираат нејзината реалност: едната која сака да ја остави зад себе и другата што сè уште не може да ја прифати целосно.

Светот што го избрав е роман што го отвора прашањето за изборот и за личната одговорност. Просторот, темата, ликовите и раскажувачката перспектива се градени така што ја раскажуваат истовремено интимната и општествената приказна на една жена која, иако во подрум, започнува да гради нов свет –осамен, неуреден, но свој.

Опозитноста како основа во романот „Светот што го избрав“

Пред да направиме поврзување на опозицијата, односно да ја поврземе опозитноста со содржината на романот „Светот што го избрав“, ќе направиме едно кратко потсетување за поимот опозиција, во поширок и во потесен контекст: прво, најконкретно за поимот опозиција велиме дека е она што е спротивно по дадено својство, вредност, функција, значење. Поимот кај Вујаклија се објаснува со неговото латинско потекло (лат. *opposition*) и означува спротивност, спротивставување, противничка, опозициска политичка партија која е спротивна на владата. Во логиката поимот опозиција означува однос меѓу два спротивни поими, судови или ставови.

Опозиција (само едн.) во официјалниот дигитален речник на македонскиот јазик е објаснета како несогласување со определени ставови, мислења, решенија и сл.; спротивставување, противење, отпор.

За поимот опозиција Андоновски (2007) го дава следното воведно објаснување во *Поимникој на книжевната теорија*: Опозиција, основен логичко-лингвистички термин за класификација (таксономија) на фактите и вредностите (поимите). Во основата на опозицијата лежи критериумот на разликата, односно ексклузијата (исклучувањето). Во логиката и семантиката се разликуваат повеќе видови опозиции, меѓу кои – бинарната опозиција (од типот „жив“ – „мртов“), мултилатерална опозиција (на пример, таксономијата на металите: бакарот е спротивен на железото, но и на сите други метали – алуминиумот, среброто, никелот...), скаларна или градирана опозиција (од типот „студено“ – „жешко“), при што постојат степени на премин од едната кон другата вредност. Во наведениот пример постои и „млако“, и „пожешко“ и „најжешко“, што говори за релативноста на оваа опозиција, за разлика од опозицијата „жив“ – „мртов“ каде што не постојат „средни“ вредности, од типот „повеќе жив“ или „помалку мртов“ (Ќулавкова, 2007, стр. 395).

Бинарноста кај Фердинанд де Сосир

Фердинанд де Сосир, еден од основачите на модерната лингвистика и структурализмот, го воведува концептот на бинарна опозиција како клучен метод за разбирање на значењето во јазикот. Во неговото дело „Курс по општа лингвистика“, Де Сосир тврди дека значењето во јазикот не произлегува од поединечните зборови како изолирани единици, туку од релациите на спротивставеност меѓу нив. Тоа значи дека значењето на еден знак се определува преку разликата со другите знаци. Бинарната опозиција претставува двојка од поими или јазични единици што функционираат како контрастни, заемно зависни, но и *исклучувачки една од друга*.

На тој принцип функционира и ликот Леона во „Светот што го избрав“. Сите ликови се сè што таа не е и обратно.

Јазичниот знак, според Де Сосир, се состои од две поврзани, но различни компоненти: означител – звучниот или графичкиот облик, на пр., зборот „дрво“, и означено – концептот или идејата што се поврзува со тој облик, на пр., менталната слика на дрво. Оваа релација е арбитарна (произволна), бидејќи не постои природна врска меѓу зборот „дрво“ и самото дрво како објект. Врската е условена од јазичната конвенција и опозициите со други знаци (на пр., „грмушка“, „растение“).

Бинарноста кај Де Сосир не е само технички термин од лингвистиката, туку филозофски пристап кон разбирањето на **значењето како разлика**. Во структуралистичкиот модел, светот (јазикот, културата, текстот) се организира преку системи на спротивности, а бинарната опозиција е основна алатка за декодирање на тие системи.

Токму по овој принцип, по принципот на опозиција, е поставен романот за кој во овој текст станува збор. Опозитноста се состои во начинот на кој се поставува централниот лик наспрема другите ликови кои се или биле дел од нејзиното живеење, но и како концепт низ кој се прикажува општествениот контекст на кој се однесува романот – главно поврзан со прашања од образованието. Тие прашања кои се однесуваат на образованието се

претставени преку спротивставените ликови, односно ставови во рамките на Комисијата која е задолжена да направи акредитирање на програми и учебници за средно училиште. Атмосферата и дијалозите кои се таму претставени, како што се рече и претходно на линијата на типизирани ликови, е поставено на: го одобруваме наспрема не го одобруваме учебникот. Опозитноста во ликовите кои се за или се против некој учебник, повторно се диференцираат по линијата на двојната спротивставеност: оние кои имаат критериуми по кои вреднуваат наспрема оние кои вреднуваат без критериуми. Опозитноста во рамките на оваа Комисија останува до самиот крај на романот: да се реагира или не (по скандалот со апсењето на координаторката на Комисијата), ако се реагира, дали да се реагира самостојно или како група.

Воопштено, во романот се присутни неколку клучни бинарни парови:

- **Реалност наспрема сеќавања:** Леона живее помеѓу она што реално ѝ се случува и она што го замислува, односно се сеќава. Во сеќавањата се поставени сите опозитни релации од ликови со кои е или била Леона во комуникација/живеење;
- **Слобода на избор наспрема принуда или неминовност:** иако насловот на романот упатува на личен избор, нарацијата во еден дел го доведува во прашање степенот на автономија на Леона, главно во улогите кои ги има или треба да ги преземе во процесот на себеинтегрирање, односно во улогите во кои се чувствува влијанието на надворешните општествени фактори;
- **Внатрешен свет / наспрема надворешна реалност:** Внатрешниот живот на Леона често се коси со нејзината надворешна, социјална улога, но и семејна улога што ја имала и сето тоа создава *драматичност* во романот.

Функцијата на бинарноста во романот „Светот што го избрав“

Овие опозиции не се само формални, туку ја нагласуваат несигурноста на идентитетот, сложеноста на изборот и ограничувањата на слободата. Преку нив, Малеска го отвора прашањето: дали изборот е автентичен чин на волја, или само илузија конструирана од општествени и културни кодови. Се разбира тоа оди на линијата со клучните ликови кои ја дефинирале и присилувале така да се чувствува: поранешниот сопруг и тетка ѝ. Но, тука е и силата на Леона како лик, изборувањето за своите принципи и спротивставување со принципите на малограѓанската моралност и политичката некоректност во почитувањето на науката.

Конкретни релации на опозиција во романот

Според наведеното, бинарната опозиција е присутна низ целиот текст. Таа се огледа, сепак, најмногу во ликот Леона која е во постојана споредба со некого, по принципот на исклучување: што таа не е, а е во споредба со оној кон кого е насочена во моментот, со мислите или со настанот во кој учествува.

Имајќи предвид дека Леона е централен лик во романот, сите врски

на опозиција на ликови ја вклучуваат и посочуваат неа како некој кој се споредува со некого. Уште од првите глави од романот се констатира дека Леона се дефинира преку клучните ликови кои се или биле дел од нејзиниот живот и заради кои таа решава да се промени. Најпрво таа се споредува со Весна, нејзината блиска пријателка, при што се констатира следното: Весна е храбра, Леона е плашлива, Весна не признава никакво друго и туѓо мислење, а Леона е емпатична до наивност. Тоа ја поставува како лик во сетингот кој го избира или во кој мора да биде присутна. Избира да ја купи собата за десет илјади евра, но не избира, туку е принудена да биде дел од Комисија за прегледување програми, бидејќи во тој момент е без работа. Опозитноста на план на ликови за Леона, освен со Весна е следната:

- **Леона наспрема тетка ѝ** („И тоа личи на тета. Да намести сè така за да ѝ кажеш нешто што не сака да го слушне. Да те предизвика да ја навредиш и притоа да очекува дека ќе се повлечеш, ќе се праваш, ќе изнајдеш начини за да ѝ кажеш дека си згрешил. Тоа и сум го правела. Порано.“ (Малеска, 2025, стр. 104);
- **Леона наспрема поранешниот сопруг** („За него љубезноста не е нешто што му доаѓа самото по себе; љубезноста е акт на возвраќање за нешто добро што му е направено. Нешто што треба да го заслужиш со жртва. Нема да се однесува како порано затоа што сум се грижела за него додека бил болен. Инаку, би имал полно право да биде груб. Така гледа на односите меѓу луѓето.“ (Малеска, 2025, стр. 52);
- **Леона наспрема Нестор** („Морам да запамтам дека другите луѓе имаат свои желби, свои соништа, свои мисли. Морам да запамтам дека е можно приказните да завршат дури и јас да не сакам да завршат, дури и кога не можам да најдам причина зошто би завршиле. Морам да запамтам за да не ме обземат бесмислени обвинувања. Запамтувам.“ (Малеска, 2025, стр. 102);
- **Леона наспрема сопствената ќерка Клеа** („Со Клеа секоја тема може да биде опасен терен, кој по долго време научив како да го одам без пречесто да паѓам. Последниве години веќе сум уморна, но сега чувствувам како во мене надоаѓа сила за претстојниот предизвик. Не сум изненадена, знам на што се должи силата. Среќата е толку многу повеќе од завршна забава.“ (Малеска, 2025, стр. 87);
- **Леона наспрема членовите на Комисијата во која хонорарно работи** („Феноменален е учебникот – вела гласно. Намерно почнувам со екстремност. Знаам дека балансиран пристап ќе му овозможи да ме поклопи со неговите тези, испразнети од логика, исполнети со емотивен набој. Предизвикувам збунетост. Мојата реченица е спротивност на моето молчење на кое ги навикнав. Престануваат да зборуваат и ме погледнуваат.“ (Малеска, 2025, стр. 63).

Покрај оваа опозитност на Леона со другите/кон другите, во опозиција се и преостанатите ликови во романот. Така, за некаков опозит ги сметаме и двете деца во куќата во која купува соба Леона: Елена и Вера. Вера, според прикажаното однесување, е дете со некакви, необјаснети за читателите,

посебни потреби, додека Елена е дете кое совршено се снаоѓа и го разбира светот во сите видови комуникации; Елена е посвоена, а Вера е родено дете во семејството на Летка и нејзиниот сопруг.

Интроспекцијата во функција на опозитноста

Другиот поим кој го обележува овој роман е постојаната интроспекција. Интроспекцијата се дефинира како непосредно набљудување на внатрешниот живот, анализирање на сопствените дела и постапки, длабоко понирање во себе. Леона и кога е сама и кога учествува во разговорите е себесвесна за секоја своја постапка и секој свој изречен или неизречен збор. И овде во романот, таа Леона е во интеракција со својот имплицитен читател кому како на собеседник му кажува низ што поминува. Во моментите на интроспекција Леона се дефинира со посредство на другите. Ги дефинира своите чувства како реакција и спротивставување, ама внатрешно, на она што нејзе ѝ е тешко или што ѝ предизвикало чувственост. „- Само да највам дека јас нема да сум тука следната недела за двата состанок. Одам на одмор. Во Охрид сум, ако треба да дојдам, јавете се – вели Нестор.

Чувствувам слабост. Сè што се случуваше досега на состанокот, оваа солидна конструкција од зборови во која јас имав свое видливо место, се крши дури трепнеш на парченца што паѓаат нагло, со трескот. Конструкцијата е срамнета со земја.

Доволно сум присебна за да отидам во барот и да се однесувам како во мене да не се случило ништо необично. Или барем сум уверена дека така изгледам. Најголемиот бран сè уште не ме стигнал, сè уште пливам во разбранувано море. Но, го гледам како ми се доближува и знам дека набргу ќе ме потопи.

Сакам да речам, разбирам. Не, тоа не е точно. Сакам да речам: те мразам, многу те мразам.

...Сега се чувствувам беспомошно како мало дете. Можеби и побеспомошно. Зашто „те мразам“ подразбира дека тој кому му се обраќаш, те сака и ќе стори нешто за да престанеш да го мразиш. Ќе раскаже приказна, на пример. А јас го немам ни тоа. Зашто тој нема да ја смени одлуката да оди на одмор.“ (Малеска, 2025, стр. 67).

Концептуална опозитност на романот – видливо: невидливо

Она што е *прејстйавено за видливо, е видливо* за секој имплицитен читател на романот, а тоа е Леона со сите дијалози во кои учествува и Леона која прави сопствени интроспекции. Она што е невидливо и е поставено спротивно на видливото е врската со Нестор како и претпоставената пријатна релација со соседот Максим. Невидливото создава впечатоци дека врската/врските се случиле или можеби не. За таквата успешна опозитност на видливото и невидливото ставени се во функција раскажувања во италики кои се присутни само во дел од главите во романот. Таа суптилна присутност на љубовта и борбата за неа е обезбедена на овој и слични начини: „Се однесуваме како да сме во опасност дека некој ќе не види. Внимаваме и

сите движења ни се тајни, скришни, исполнети со копнеж. Да не забележат другите околу нас. Полека ја движиш раката по мојата кожа, блаженство што трае долго, без да се погледнеме. Заспивам и повторно се будам, тука сме. Стоиш зад мене, ме прегрнуваш цврсто, ми ја тргаш косата, ми го бакнуваш вратот. Уживам, се возбудувам. Се милуваме. Си шепнуваме што посакуваме. Исчезнуваме еден во друг..." (Малеска, 2025, стр. 58). И во двата случаи исходот е ист – Леона е и натаму сама, сама со своите себебарања, оставена на местото во кое сè уште се прашува дали љуби или дали била љубена, односно зошто бидува заменета со друга, иако сите знаци кои ги остава нарацијата зад себе се индикации дека Леона и Нестор размислуваат исто па, таа и очекува да... завршат заедно. Но, ликот Леона има и други цели, освен да се сопостави себеси со Нестор. Таа има за своја задача да се осамостои и да најде своја независност која ќе биде надвор од манипулативниот сопруг и малограѓанската етика на својата тетка која е една од оние луѓе за Леона кои и покрај отсушноста во секојдневното постоење, оставаат жиг кој потсетува: како треба да се однесува.

Заклучок

Од изнесеното погоре констатираме дека посебноста на овој роман е неговата актуелна содржина структурирана во една современа приказна за жена која, иако во зрела доба, сè уште се бара себеси, од една страна, и нејзиното функционирање во светот во кој од неа се бара таа да се постави себеси, односно својата работна етика и со тоа да си го најде своето место без да ги руши своите принципи како и принципите на науката и законите.

Романот *Светиот шито го избрав* од Калина Малеска може да се интерпретира преку структуралистичка анализа базирана на бинарни опозиции – пристап кој ја разоткрива неговата длабока слоевитост и проблематизацијата на современото постоење. Како кај Де Сосир, значењето не постои во изолирани елементи, туку во мрежа на разлики и спротивности, што ја обликуваат и лингвистичката, и психолошката, и културната реалност на централниот лик – Леона Н. При читањето оставаат впечаток многубројните дијалози преку кои се движи нарацијата, а зад секој краток дијалог е присутен коментарот на Леона јасно исцртан во нејзината глава. Така овој роман од роман со јасна и движечка нарација и силна свесност за себе на ликот Леона и претставува еден нов и поинаков дискурс на психолошки роман опозитно поставен на она што по дефиниција го очекуваме кај статичниот психолошки роман.

Библиографија

- Вујаклија, М. (1980). *Лексикон сѝраних речи и израза*. Београд: Просвета.
Малеска, Калина (2025). *Светиот шито го избрав*. Скопје: Или-или.
Ќулавкова, К. (прир.). (2007). *Поимник на книжевнаиша теорија*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

* * *

Дигитален речник на македонскиот јазик(2025) пристапено на 31.5.2025 <http://drmj.eu/search/%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0>

Официјален дигитален речник на македонскиот јазик (2025) пристапено на 31.5.2025 <https://makedonski.gov.mk/>

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Pristupljeno 2.6.2025. <<https://enciklopedija.hr/clanak/strukturalizam>

Marina Dimitrieva-Gjorgievska

Bureau for Development of Education, Skopje, N. Macedonia

Opposition as the Foundation of the Novel *The World I Chose* by Kalina Maleska

Abstract: Award-winning novels often evoke a heightened sense of curiosity, and *The World I Chose* by Kalina Maleska is no exception. Recipient of the 2024 “Slavko Janevski” Novel of the Year Award, this work introduces a distinctive narrative approach that foregrounds introspection and psychological depth. At its core, the novel examines the internal world of Leona, a woman engaged in a process of self-discovery during a stage in life typically associated with self-assurance and stability. Notably, the narrative omits conventional physical descriptors such as age, hair color, or body type – elements rendered irrelevant in the context of Leona’s existential journey. Her character emerges gradually within a world she had previously perceived as external, even alien. As Leona steps out of her interiority, she embarks on the pursuit of an autonomous life, distancing herself from a manipulative former spouse and the psychological constraints that had shaped her subordination. The character is meticulously constructed through introspective narration and relational contrast with other figures, defining herself precisely through these oppositions.

Keywords: *opposition; introspection; character; interiority and exteriority.*

ГОД. 10
БР. 19

ПАЛИМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. X
NO 19

